

DOI 10.29254/2077-4214-2022-1-163-182-185

УДК 378:61(477.53)

Буря Л. В., Лисаченко О. Д., Пелипенко Л. Б., Волошина О. В., Вахненко А. В., Макаренко О. В.

СУБ'ЄКТИВНІ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ФАКТОРИ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ МІЖНАРОДНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДО НАВЧАННЯ В ПОЛТАВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

burya.lilia@gmail.com

Завдяки інтенсивному розвитку міждержавних освітніх контактів практично усі бажаючі на сьогоднішній день мають можливість здобувати освіту за кордоном, отримувати нові знання, уміння, навички та досвід. Однак адаптація іноземних здобувачів до навчання в чужій країні є складним і тривалим процесом, що потребує значних зусиль, як самих здобувачів, так і колективу закладу освіти. Великою проблемою стає сум за родиною і друзями, самотність, депресія, переживання, незнання мови та багато інших. Іноземні громадяни мають специфічні етнічні та психологічні особливості, які створюють для них соціальні, релігійні та моральні бар'єри. Причиною низької соціальної адаптації іноземних здобувачів до навчання в Україні є недостатність знань про країну, відсутність відповідної мовної бази, побутових навичок проживання та досвіду перебування за межами батьківщини.

Успішність навчально-виховного процесу, в першу чергу, залежить від організації деканатами, викладачами та кураторами ефективної адаптації першокурсників до життя в іншій країні, проведення заходів, спрямованих на дотримання моральних норм поведінки в новому соціокультурному просторі, виховання дружніх відносин між представниками різних етнічних груп та пропагування здорового способу життя. Своєчасне включення іноземних здобувачів в студентське середовище, формування в них інтересів і соціальних навичок сприяє розвитку дружніх стосунків в колективі, отриманню фундаментальної освіти та успішній реалізації життєвих цілей.

Ключові слова: іноземні здобувачі освіти, адаптація, навчальний процес.

Вступ. На сьогоднішній день в Полтавському державному медичному університеті (ПДМУ) здобувають вищу медичну освіту громадяни з більш ніж 50 країн світу: Індії, Великобританії, Нідерландів, США, Болгарії, Ізраїлю, Китаю, Тунісу, Туреччини, Кувейту та ін. Значну частину здобувачів освіти становлять вихідці країн, які мають внутрішні збройні конфлікти (Ірак, Іран, Судан, Сирія, Пакистан, Ліван, Палестина, Йорданія). Виявляють бажання навчатися в університеті й представники колишніх пострадянських країн, таких як Литва, Туркменістан, Азербайджан, Узбекистан. Велика різноманітність контингенту іноземних здобувачів освіти може позначитись на моральному кліматі в студентських колективах, створювати розбіжності міжетнічного і релігійного характеру та

відобразитись на загальній суспільній обстановці. У зв'язку з цим, деканат міжнародного факультету разом з викладачами кафедр та кураторами академічних груп проводять виховну роботу, направлену на дотримання здобувачами освіти чинного законодавства України, норм суспільної поведінки та запобігають скоєнню правопорушень. Основним напрямком роботи міжнародного факультету є підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних спеціалістів з високим рівнем фундаментальної та професійної підготовки, орієнтованих на досягнення високих кінцевих результатів охорони здоров'я, вихованих у душі кращих досягнень і надбань світової науки і культури.

Процес адаптації іноземних громадян в ПДМУ визначається комплексом правильно організованих факторів, які включають пристосування до нової системи освіти, мови спілкування і культури та абсолютно нових кліматичних умов в Україні. Деяким представникам тропічного та субтропічного клімату важко звикати до погоди з низьким температурним режимом. Науково-педагогічний колектив університету надає допомогу здобувачам освіти в налагодженні взаєморозуміння між різними національними групами, ознайомленні з історією та традиціями українського народу, впровадженні в життя іноземців норм здорового способу життя (бесіди щодо наслідків вживання спиртних напоїв, наркотичних речовин та шкоду тютюнопаління).

Мета роботи полягає в визначенні особливостей організації виховної роботи міжнародного факультету, кураторів і викладачів ПДМУ та розкритті специфіки лінгвістичної, соціокультурної і психолого-педагогічної адаптації іноземних здобувачів освіти до соціально-культурного простору України.

Основна частина. Для отримання позитивного освітнього результату адаптаційний процес повинен включати сукупність різних видів адаптацій: лінгвістичну, соціокультурну та психолого-педагогічну.

Основною серед адаптацій вважається **лінгвістична**. Однією з головних проблем адаптації іноземних здобувачів освіти до життя і навчання в Україні є незнання української мови. Оскільки українська мова є однією з офіційних мов навчання у вищих учбових закладах та основною мовою професійної медичної практики на території України, рівень володіння нею впливає на навчальні, професійні та особисті аспекти життя здобувачів-іноземців [1]. Першим кроком до успішної адаптації є оволодіння мовою країни, де проходить навчання, встановлення дружніх відносин

з місцевим населенням та представниками країн, які отримують знання в даному закладі освіти. Мовна однорідність полегшує процес взаємного спілкування, пересування людей у рамках етнолінгвістичної спільності, зв'язку індивідів різних областей і різних соціальних категорій населення [2]. Мовами навчання іноземних здобувачів в ПДМУ є українська та англійська, що покладає відповідальність на рівень володіння цими мовами, як самих здобувачів, так і науково-педагогічних працівників. Кураторами англійських груп призначаються викладачі, які вільно володіють англійською мовою. Суспільство розвивається і функціонує за допомогою мови, а життя здобувачів-іноземців проходить в Україні. В побуті їм доводиться спілкуватись з пересічними українцями (в магазинах, аптеках, транспорті, лікувальних закладах), що породжує необхідність вивчати українську мову. Велику роботу в цьому напрямку виконує колектив кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, де викладання української мови відбувається не лише за професійним спрямуванням, а й української мови як іноземної. Одним із завдань кафедри університету є поширення української мови й культури серед громадян інших країн. Співробітники кафедри організовують заходи, що прививають любов іноземних здобувачів освіти до України, її мови та традицій.

Під поняттям «соціокультурна адаптація» розуміють активний процес взаємодії представників іншої культури та нового життєвого середовища, процес набуття необхідних навичок та знань, засвоєння основних норм оточуючої дійсності. Соціокультурна адаптація базується на знайомстві з новою культурою та набутті соціальної адекватності. Навчання нової культури позитивно впливає на особистісний ріст і підвищення адаптивних можливостей людини [3]. Соціокультурна адаптація є процесом двостороннім і співвідноситься з проблемою формування толерантного сприйняття іноземців в середовищі української молоді та виховання в неї дружельності до інших, «не своїх». Важливим фактором успішного навчання іноземних здобувачів є їхня адаптація до культури, традицій та особливостей побуту українського народу, тому в закладах освіти активно презентується Україна, життя її народу, культура, мова [4], проводяться бесіди, конкурси та вікторини з історії нашої країни. Здобувачі освіти приймають участь у відзначенні українських свят та в заходах по вихованню поваги до культурної і духовної спадщини українського народу, традицій та історії держави, розвивають людяність з громадянсько-правової і моральної позицій. Велику роль в цьому процесі відіграють кафедри, де проходить навчання іноземних здобувачів і які приділяють багато часу спілкуванню з ними. В ході бесід відбувається виявлення назрілих проблем та пошук шляхів їх вирішення. Куратори академічних груп, які призначені з числа співробітників кафедр міжнародного факультету, організовують екскурсії здобувачів-іноземців до музеїв Полтави, відвідують разом з ними визначні історичні місця України та загальноміські заходи з нагоди державних свят і пам'ятних дат, знайомляться з історією розвитку медицини на Полтавщині. В рамках патріотичного та громадянського виховання проходять зустрічі з ветеранами праці й ООС.

Соціально-психологічна адаптація означає входження іноземного здобувача в систему міжособистісних відносин, налагодження взаємовідносин в групі, формування особистої поведінки в ній. Соціально-психологічна адаптація є складним, багаторівневим процесом [5]. Керівництвом деканату міжнародного факультету та кураторами академічних груп ПДМУ проводяться заходи, спрямовані на дотримання іноземцями моральних норм та виховання доброзичливості між представниками різних етнічних груп, формування міжособистісних стосунків в академічній групі, особливостей поведінки в конфліктній ситуації. Куратори проводять виховні години з метою формування навичок дружніх стосунків між здобувачами та запобігання проявів булінгу в колективі. Одним із способів налагодження добрих відносин між здобувачами освіти різних національностей є проведення екскурсій по місту та організація спільного відпочинку на природі. Для виявлення проблем в студентському середовищі практикуючий психолог університету проводить анонімне анкетування здобувачів на випадки булінгу та діагностування рівня напруги і тривожності. Проводиться робота щодо профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед студентської молоді та недопущення виникнення конфліктних ситуацій, особливо на підґрунті міжетнічного та релігійного характеру [6].

Важливою в процесі спілкування з іноземними здобувачами є релігійна тематика, особливо актуальною вона є в роботі з мусульманами. Задача викладача полягає в проявленні толерантності, уникненні суперечок і сутичок на релігійному ґрунті, в створенні позитивного середовища для навчання. Серед деяких здобувачів-іноземців, які сповідують іслам, спостерігається упереджене ставлення до ВІЛ-інфікованих, що пояснюється особливостями їх релігійного та культурного виховання. На кафедрах університету проводиться інформаційно-освітня робота, спрямована на профілактику поширення ВІЛ/СНІДу та наркоманії серед студентської молоді, а за участі співробітників кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією проводяться тренінг-курси по підготовці волонтерів для профілактики цих хвороб. Залучення іноземних здобувачів освіти до волонтерського руху сприяє формуванню в них об'єктивного погляду на проблеми соціально-небезпечних інфекцій та вихованню толерантного ставлення до інфікованих осіб [7].

Адміністрація університету сприяє розвитку індивідуальних здібностей в іноземних громадян шляхом залучення їх до участі в художній самодіяльності та відвідувань занять в спортивних секціях. Здобувачі приймають активну участь в наукових конференціях, конкурсах, олімпіадах, всеукраїнських акціях «Життя без паління», «Антинаркотик», «АнтиСНІД» та інших, що свідчить про їх активну життєву позицію під час навчання в ПДМУ. Особлива увага приділяється вихованню людяності з громадянсько-правової та моральної позицій. В рамках волонтерського руху Всеукраїнської благодійної акції «Чужих дітей не буває» викладачі університету та іноземні здобувачі освіти готують та передають подарунки дітям-сиротам і дітям з малозабезпечених сімей «сірої зони».

Висновки. Виховна робота міжнародного факультету, кураторів і викладачів ПДМУ направлена на дотримання здобувачами-іноземцями чинного за-

конодавства України, адаптацію до умов навчання та проживання в Україні, налагодження взаєморозуміння між різними національними групами та впровадження норм здорового способу життя в студентське середовище. Успіх адаптації залежить від правильно організації виховної роботи, вміння педагогічного ко-

лективу розвивати інтерес у здобувачів до навчання, створення належних умов для налагодження дружніх контактів у студентському середовищі, формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної та дослідницької роботи.

Література

1. Klypachenko IV, Levkov AA. Adaptatsiya sered inozemnykh studentiv v Ukraini. Visnyk Ukrayins'koyi medychnoyi stomatolohichnoyi akademiyi. 2021;2:195-98. [in Ukrainian].
2. Avetkov DS, Yatsenko IV, Stavys'kyi SO. Sub'yektyvni i ob'yektyvni chynnyky adaptatsiyi studentiv-inozemtsiv na stomatolohichnykh fakul'tetakh vyshchynykh medychnykh navchal'nykh zakladiv Ukrainy. Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2013;2:13-14. [in Ukrainian].
3. Shepitko VI, Lysachenko OD, Boruta NV. Psykholohichni aspekty adaptatsiyi inozemnykh studentiv do novoho sotsiokulturnoho seredovyscha. Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Psykholohiya ta pedahohika: neobkhdnist vplyvu nauky na rozvytok praktyky v Ukraini; 2019; Lviv; 2019. s. 102-05. [in Ukrainian].
4. Heletska O. Sotsialno-kulturna adaptatsiya inozemnykh studentiv u protsesi vyvchennya ukrayins'koyi movy. APSNIM. 2015;1:59-64. [in Ukrainian].
5. Dubovytska TD, Krylova AYA. Metodyka doslidzhennya adaptovanosti studentiv u VNZ. Psykholohichna nauka ta osvita. 2010;3:23-9. [in Ukrainian].
6. PDMU. Plan vykhovnoyi roboty zi zdobuvachamy osvity PDMU na 2021-2022 n. r. Poltava; 2021. 136 s. [in Ukrainian].
7. Dubynska HM, Koval TI, Izyumska OM, Poltorapavlov VA. Rozvytok komunikatyvnykh kompetensiy u studentiv-inozemtsiv shlyakhom yikh zaluchennya do volonters'koho rukhu. Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2013;2:58-60. [in Ukrainian].

СУБ'ЄКТИВНІ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ФАКТОРИ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ МІЖНАРОДНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДО НАВЧАННЯ В ПОЛТАВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Буря Л. В., Лисаченко О. Д., Пелипенко Л. Б., Волошина О. В., Вахненко А. В., Макаренко О. В.

Резюме. Одним із першочергових завдань міжнародної діяльності Полтавського державного медичного університету (ПДМУ) є надання іноземним громадянам освітніх послуг, орієнтованих на досягнення високих кінцевих результатів формування професійно-мотивованої особистості лікаря, знання якого відповідають міжнародним освітнім стандартам, а практична підготовка задовільняє потреби надання якісної медичної допомоги. Проблеми адаптації здобувачів-іноземців до навчання в Україні пов'язані з входженням їх в абсолютне нове соціально-культурне та навчально-пізнавальне середовище. В ПДМУ вищу медичну освіту здобувають громадяни Індії, Нідерландів, США, Болгарії, Ізраїлю, Китаю, Тунісу, Туреччини, Кувейту та ін. Певна частина здобувачів освіти представлена вихідцями країн ближнього зарубіжжя: Туркменістану, Литви, Азербайджану, Узбекистану. Процес адаптації іноземних здобувачів освіти представлений комплексом правильно організованих факторів пристосування до нової системи освіти, мови спілкування, культури та нових кліматичних умов. Співробітники університету надають допомогу іноземним здобувачам освіти в адаптації до умов навчання і проживання в Україні, налагодженні взаєморозуміння між різними національними групами, ознайомленні з історією та традиціями українського народу, впровадженні норм здорового способу життя.

Сукупність лінгвістичної, соціокультурної та психолого-педагогічної адаптацій забезпечує позитивний результат в освітньому процесі. Однією з основних адаптацій здобувачів-іноземців є *лінгвістична*, яка полягає в оволодінні мовою країни де проходить навчання. Суттєву роботу в цьому напрямку проводить кафедра українознавства та гуманітарної підготовки, де викладання української мови відбувається за професійним спрямуванням та української мови як іноземної. *Соціокультурна адаптація* полягає в адаптації до культури, традицій та особливостей побуту українського народу, тому в ПДМУ активно презентується Україна, її історія та життя народу. Здобувачі освіти разом з міжнародним деканатом та кураторами груп приймають участь у відзначенні українських свят, заходах по вихованню поваги до культурної і духовної спадщини українського народу та його традицій. *Соціально-психологічна* адаптація передбачає входження іноземного здобувача в систему міжособистісних відносин, налагодження взаємовідносин в студентській групі та формування особистої поведінки в ній. В університеті проходять заходи, спрямовані на дотримання моральних норм та виховання доброзичливості між представниками різних етнічних груп і релігійних конфесій, формування міжособистісних стосунків та особливостей поведінки в конфліктних ситуаціях.

Виховна робота колективу міжнародного факультету, кураторів і викладачів ПДМУ направлена на створення комфортних умов для успішної адаптації здобувачів-іноземців до навчання та проживання в Україні, налагодження взаєморозуміння між різними національними групами та впровадження норм здорового способу життя в студентське середовище.

Ключові слова: іноземні здобувачі освіти, адаптація, навчальний процес.

SUBJECTIVE AND OBJECTIVE FACTORS OF ADAPTATION OF THE INTERNATIONAL FACULTY APPLICANTS TO STUDYING IN POLTAVA STATE MEDICAL UNIVERSITY

Burya L. V., Lysachenko O. D., Pelipenko L. B., Voloshina O. V., Vakhnenko A. V., Makarenko O. V.

Abstract. One of the priority tasks of Poltava State Medical University (PSMU) is to provide foreign citizens with educational services aimed at achieving high results of professionally motivated personality of a doctor whose knowledge meets international educational standards and practical training meets the needs of quality medical care. Problems of adaptation of foreign applicants to study in Ukraine are related to their entry into a completely new socio-cultural and educational-cognitive environment. Citizens of Netherlands, United States, Bulgaria, Israel, China, Tunisia, Turkey, Kuwait, and others receive higher medical education at the PSMU. A certain part of applicants

is represented by people from CIS countries: Lithuania, Turkmenistan, Azerbaijan, Uzbekistan. The process of adaptation of foreign applicants is represented by a set of properly organized factors of adaptation to the new education system, language of communication, culture and new climatic conditions. The university staff provides assistance to foreign applicants in adaptation to the conditions of study and living in Ukraine, establishing mutual understanding between different national groups, learning about the history and traditions of the Ukrainian people, implementing healthy lifestyles.

The combination of linguistic, socio-cultural and psychologico-pedagogical adaptations provides a positive result in the educational process. One of the main adaptations of foreign applicants is *linguistic*, which is to master the language of the country where you study. Significant work in this direction is carried out by the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, where the Ukrainian language is taught in a professional direction and the Ukrainian language as a foreign language. *Socio-cultural adaptation* is to adapt to the culture, traditions and peculiarities of life of the Ukrainian people, so the PSMU actively presents Ukraine, its history and life of the people. Applicants together with the international dean's office and group curators take part in the celebration of Ukrainian holidays and in events to raise respect for the cultural and spiritual heritage of the Ukrainian people, its traditions and history of the state. *Socio-psychological adaptation* means the entry of a foreign applicant in the system of interpersonal relations, establishing relationships in the student group and the formation of personal behavior in it. The university holds events aimed at maintaining moral norms and fostering friendliness between members of different ethnic groups and religious denominations, the formation of interpersonal relationships and behavior in conflict situations.

The educational work of the staff of the international faculty, curators and teachers of PSMU is aimed at creating comfortable conditions for successful adaptation of foreign applicants to study and live in Ukraine, mutual understanding between different national groups and implementation of healthy lifestyles in students.

Key words: foreign applicants, adaptation, educational process.

ORCID кожного автора та їх внесок до статті:

Burya L. V.: 0000-0003-3137-6783 ^{ABDF}

Lysachenko O. D.: 0000-0001-8274-3008 ^{ABDF}

Pelipenko L. B.: 0000-0002-7708-2337 ^{ADF}

Voloshina O. V.: 0000-0002-5291-0095 ^E

Vakhnenko A. V.: 0000-0003-1040-7042 ^E

Makarenko O. V.: 0000-0002-0075-6110 ^E

Конфлікт інтересів:

Автори підтверджують, що в даній статті відсутній конфлікт інтересів.

Адреса для кореспонденції

Буря Лілія Володимирівна

Полтавський державний медичний університет

Адреса: Україна, 36011, м. Полтава, вул. Шевченко, 23

Тел.: 0957829939

E-mail: burya.lilia@gmail.com

A – концепція роботи та дизайн, **B** – збір та аналіз даних, **C** – відповідальність за статичний аналіз, **D** – написання статті, **E** – критичний огляд, **F** – остаточне затвердження статті.

Рецензент – проф. Білаш С. М.
Стаття надійшла 10.08.2021 року
Стаття прийнята до друку 12.01.2022 року